

Kwaliteit van leven in Europa: subjectief welzijn

Samenvatting

Inleiding

Hoe kunnen gegevens over subjectief welzijn – de manier waarop mensen de kwaliteit van hun leven ervaren – in beleid worden gebruikt? En zijn dergelijke gegevens relevant in het kader van de economische uitdagingen waarvoor Europa momenteel staat? In dit verslag wordt een presentatie gegeven van nieuwe, voor het beleid relevante bevindingen uit de derde editie van de Europese enquête over levenskwaliteit (EQLS) van Eurofound, die in 2011–2012 is uitgevoerd. Hierin wordt getoond hoe beleidsmakers gebruik kunnen maken van gegevens over welzijn om vast te stellen welke groepen en landen het zwaarst hebben geleden onder de economische crisis, en welke groepen en landen beter presteren dan verwacht. Het biedt dus een nieuwe verzameling bewijsmateriaal ter ondersteuning van beleidsbeslissingen.

In het verslag worden landen en groepen uit de toen nog 27 EU-lidstaten vergeleken teneinde vast te stellen wat de bepalende factoren zijn van welzijn en welke factoren individuen zouden kunnen behoeden voor een laag niveau van welbevinden. Het kijkt ook naar de veranderingen die zich tussen 2007 en 2011 op het gebied van subjectief welzijn in de EU als geheel en in afzonderlijke lidstaten hebben voltrokken. Het verslag kijkt verder dan de factor tevredenheid met het leven en neemt een volledige reeks concepten op het gebied van subjectief welzijn in beschouwing, waaronder hedonistisch welbevinden (kortetermijngevoelens), eudemonistisch welbevinden (hoe goed mensen functioneren in hun leven) en tevredenheid met verschillende aspecten van het leven.

Beleidscontext

Beleidsmakers moeten een beeld krijgen van het werkelijke effect van de crisis op de levens van mensen. Er leeft een gevoel dat de crisis de ongelijkheid heeft vergroot en een grotere impact heeft gehad op groepen in de maatschappij die al kwetsbaar waren. De vraag is of dit wordt bevestigd in de gegevens over welzijn.

Veel mensen zijn van mening dat het pakket dat nodig is om uit de huidige crisis te komen en een nieuwe crisis te voorkomen, nieuwe indicatoren moet bevatten. De Mededeling van de Commissie van 2009 'Het bbp en verder - Meting van de vooruitgang in een veranderende wereld' roept om een holistisch aanpak van meting, inclusief de meting van welzijn, en om meer aandacht voor de verdeling van middelen en opbrengsten tussen

sociale en economische groepen, en tussen regio's. De gegevens van de EQLS vormen een belangrijke basis voor een debat hierover.

Hoofdconclusies

Het welzijnsniveau is het hoogst in de sociaaldemocratische landen van Noord-Europa (Denemarken, Finland, Nederland en Zweden) en het laagst in Bulgarije, Griekenland, Hongarije, Letland en Roemenië. Hoewel welzijn samenhang vertoont met het bbp (bruto binnenlands product) per hoofd van de bevolking, is het welzijn in verscheidene landen hoger dan op basis van het bbp alleen zou mogen worden verwacht.

Vrijwel alle landen scoren op ten minste één meting laag wat betreft welzijn. Zo scoort het Verenigd Koninkrijk, ondanks een algemeen hoog welzijnsniveau, het laagst op vitaliteit en buurtgevoel. Estland en Letland scoren het laagst op tevredenheid met de gezondheid.

Tot de bevolkingsgroepen die duidelijk het laagste welzijnsniveau hebben, behoren de groepen die beperkingen ondervinden door ziekte of handicap, werklozen, mensen die gescheiden of alleenstaand zijn, alsook mensen van middelbare leeftijd (35–49 jaar).

In Cyprus, Hongarije en Roemenië zijn de grootste verschillen tussen algemene welzijnsniveaus te vinden, op de voet gevolgd door Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Uit de analyse van de gegevens is naar voren gekomen op welke punten de ongelijkheden in welzijn het grootst zijn in de verschillende landen. Zo was de kloof tussen het welzijn van de groep met een hoog en de groep met een laag inkomen het grootst in Bulgarije, terwijl de kloof tussen het welzijn van mannen en vrouwen het grootst was in Cyprus, Portugal en Roemenië.

Hoewel de tevredenheid met het leven tussen 2007 en 2011 marginaal is toegenomen, is het geluksniveau gedaald en is het gevoel van sociale uitsluiting toegenomen. Dit wijst erop dat het welzijn tijdens de crisis inderdaad is afgenomen. Belangrijk is dat er verschillen zijn in regionale patronen, wat met zich meebrengt dat groei in de niveaus in de nieuwere lidstaten als Bulgarije en Roemenië het Europese gemiddelde ophaalt.

Waar sprake was van toename in het welzijnsniveau, namelijk in de Baltische staten, Ierland, Zuid-Europa en het Verenigd Koninkrijk, had die toename plaats in de hoogste inkomenskwartielen. Omgekeerd werden de grootste dalingen in welzijnsniveau ervaren door degenen in het laagste inkomenskwartiel.

De sterkste voorspellers van welzijn waren materiële deprivatie, gezondheid, balans tussen werk en privéleven en tijdgebrek, en tevredenheid met overheidsdiensten.

De voorspellende factoren varieerden naar gelang van de meting die werd uitgevoerd. Zo was de sterkste voorspeller van eenzaamheid het feit of iemand zijn of haar levenspartner had verloren, terwijl de sterkste voorspeller van stress de balans tussen werk en privéleven was.

De voorspellers varieerden ook tussen de landenclusters die in dit onderzoek werden gebruikt. In de sociaaldemocratische cluster was gezondheid de belangrijkste bepalende factor voor tevredenheid met het leven. Tevredenheid met overheidsdiensten was de op een na belangrijkste bepalende factor in Zuid-Europa.

Uit de detailanalyse kwamen enkele verrassende resultaten naar voren.

- De sociale aspecten van deprivatie, zoals het niet kunnen uitnodigen van gasten, waren het belangrijkste in de deprivatie-index die aan de hand van de EQLS was opgesteld.
- Het belangrijkste nadelige effect van huisvesting op de tevredenheid met het leven werd gevormd door onzekerheid of men in zijn huis kon blijven wonen.
- Met name tijdelijke arbeidsovereenkomsten van minder dan 12 maanden hadden een nadelig effect op de tevredenheid met het leven, terwijl arbeidsovereenkomsten van 12 maanden of langer daar geen significant effect op hadden.
- Persoonlijk contact met vrienden had een sterk effect op het welzijn, terwijl indirect contact (via telefoon of per e-mail) vrijwel geen positief effect had.
- Na correctie voor andere factoren hadden mensen in plattelandsgebieden een hoger welzijnsniveau dan mensen in stedelijke gebieden.

Beleidsadviezen

Uit de gegevens blijkt hoe belangrijk het is om speciale aandacht te besteden aan verscheidene groepen – gehandicapten of mensen met een slechte gezondheid, werklozen en mensen van middelbare leeftijd. Ze geven ook waarschuwingssignalen af voor bepaalde landen die lage of dalende welzijnsniveaus hebben – Estland, Griekenland en Zweden laten alle drie een achteruitgang zien.

Uit de gegevens van andere landen kunnen weer positieve lessen worden getrokken. Dit geldt zoals gebruikelijk voor de Scandinavische landen, maar ook voor Polen, dat een hogere tevredenheid met het leven heeft dan veel van de omringende landen, en voor Spanje (tenminste in 2011), dat ondanks de crisis goed overeind bleef in termen van gemiddeld welzijnsniveau en lage ongelijkheid in welzijn.

De gegevens bieden voldoende houvast voor het vaststellen van de beleidsprioriteiten die nodig zijn om het welzijn te verhogen – terugdringen van de armoede en deprivatie, aanpakken van de werkloosheid, het integreren van mensen met een handicap, het herstellen van de balans tussen werk en privéleven en het in stand houden van de kwaliteit van overheidsdiensten.

De gegevens onderstrepen daarnaast het belang van het in stand houden van sociale netwerken en relaties. Dit houdt bijvoorbeeld in dat de onbedoelde sociale gevolgen van een toenemende geografische arbeidsmobiliteit in ogenschouw moeten worden genomen, of de verminderde sociale cohesie en het dalende vertrouwen, die gepaard gaan met een groeiende ongelijkheid.

De arbeidsomstandigheden hebben gevolgen voor het welzijn – werknemers met een overeenkomst voor bepaalde tijd een vaste aanstelling geven, zou een groter effect op het welzijn hebben dan werklozen een overeenkomst voor bepaalde tijd geven. Het aanpakken van overwerk zou het welzijn bevorderen.

Lokale overheden in stedelijke gebieden zouden naar plattelandsgebieden kunnen kijken om te achterhalen welke factoren bepalend zijn voor een hoger welzijnsniveau in die laatste gebieden. Waarschijnlijk spelen de aanwezigheid van een groene ruimte en gemeenschapsgevoel hierbij een rol. Plattelandsgemeenten zouden op hun beurt moeten garanderen dat er werkgelegenheid is voor mensen die in plattelandsgebieden willen wonen.

Lichamelijke activiteit draagt bij aan welzijn. Maatregelen om dit te bevorderen zijn onder meer het opnemen van meer lichamelijke activiteit in schoolcurricula en het vergroten van de mogelijkheden voor actieve reizen.

Het hebben van schulden heeft voor alle respondenten een negatieve samenhang met welzijn, maar vooral voor degenen met een laag inkomen, wat de noodzaak van beschermende maatregelen nog eens benadrukt.

Aanvullende informatie

Het verslag *Third European Quality of Life Survey – Quality of life in Europe: Subjective well-being* is te vinden op <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1359.htm>

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Daphne Ahrendt, onderzoeksleider, dap@eurofound.europa.eu